

Ю. О. Єрешко,

к. е. н., доцент, НТУУ "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

ORCID ID: 0000-0002-9161-8820

В. Р. Товмасян,

к. е. н., докторант, ПВНЗ "Європейський університет"

ORCID ID: 0000-0002-1802-8939

DOI: 10.32702/2306-6806.2020.11.41

ТЕОРІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ЗАСАДА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Ju. Yereshko,

*PhD in Economics, Associate Professor, National Technical University
of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"*

V. Tovmasian,

PhD in Economics, Doctoral candidate, Private Higher Educational Institution "European University"

MODERNIZATION THEORY AS A CONCEPTUAL BASIS FOR THE ENTERPRISE FINANCIAL POLICY FORMATION

У статті зроблено спробу сформувати систему знань та уявлень про процес модернізації, використавши методологію переходу від загального до конкретного, тобто — від осягнення її сутності в широкому сенсі, до її формулювання з точки зору прикладної бази в системі розробки фінансової політики підприємства, адекватної сучасним умовам господарювання.

Класична парадигма у поєднанні з ретроспективним підходом до розуміння сутності модернізації дозволяє нам екстраполювати її до сучасності, де цикли модернізації у своїй безперервній послідовності збігатимуться з поступовою зміною техніко-технологічних укладів світової економіки.

Доведено, що модернізація та прогрес характеризують розвиток з різних функціональних аспектів. Екстраполяція діалектичної інтерпретації розвитку Гегеля дозволяє сформувати структурований погляд на модернізацію особистості в контексті модернізації як універсального явища: остання рухає першим. Визначено, що модернізація управління — це модернізація системи як загальна — з точки зору тенденцій сучасного етапу економічного розвитку, так і специфічна — з точки зору "сучасних", точніше, своєчасних управлінських рішень для суб'єкта господарювання. Мотивом модернізації не завжди є "прагнення до перетворень та інновацій", здебільшого модернізація — вимога реагувати на каббалістичну "релігію прогресу" і безжалісність розвитку.

Однак, незалежно від мотиву, складності системи або стадії її розвитку, на наш погляд, модернізація — це завжди інтелектуальна трансформація системи або її елементів, а це означає, що розвиток опосередковується широким спектром змін.

The article attempts to form a system of knowledge and ideas about the modernization process using the methodology of transition from general to specific, i.e. — from understanding its essence in a broad sense, to its formulation in terms of an applied basis in the system of enterprise financial policy development, which is adequate to its modern business conditions. After all, the relevance of the latter is determined not only by the goals and objectives of the enterprise in different perspectives of its activities, but also by a wide range of endogenous and exogenous factors, and current globalization processes exacerbate stochastic market conditions and exacerbate instability in general.

It is determined that modernization is a synergy of a wide range of processes: urbanization; industrialization; democratization; rationalization; specialization and differentiation; education, etc. The classical paradigm, combined with a retrospective approach to comprehending the essence of modernization, allows us to extrapolate it to the present, where modernization cycles in their continuous succession will coincide with a consistent change in the World economy's technical orders.

It is proved that modernization and progress characterize development from different functional aspects. Extrapolation of Hegel's dialectical interpretation of the development allows the formation of a structured view of the individual's modernization in the context of modernization as a universal phenomenon: the latter drives the former.

Managerial modernization is a modernization of the management system both general — in terms of the tendencies of the current stage of economic development and specific — in terms of "modern", or rather, timely management decisions for the business entity.

The modernization motive is not always the "desire for transformation and innovation", which is too often described by domestic scientists, or is hardened and, literally, already imprinted in the domestic science the "sustainable development", for the most part, modernization is a requirement to respond to the Kabbalistic "religion of progress" and the ruthlessness of development in its evolutionary aspect from the position of either the survival of the fittest, or adaptation to new conditions of life.

The cyclical gradual nature of development is manifested in the logical change of its stages, each of which is the basis and prerequisite for the next one, and at the same time each transition to the next requires the modernization of the entire set of productive forces (in the context of social development) or some elements of the system (from the standpoint of the cyclical nature of an economic entity, region, etc.)

However, regardless of the motive, complexity of the system or the stage of its development, in our opinion, modernization is always an intellectual transformation of the system or its elements, which means that development is mediated by a wide range of changes.

Ключові слова: фінансова політика підприємства, модернізація, фінансовий менеджмент, модернізаційний мотив, прогрес, розвиток, економічний цикл, криза.

Key words: enterprise financial policy, finance, modernization, financial management, modernization motive, progress, development, economic cycle, crisis.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Для розуміння економічної природи модернізаційного процесу і його місця в системі фінансового менеджменту підприємства, необхідним видається формування системи знань і уявлень про нього з використанням методології переходу від загального до конкретного, тобто — від осягнення його сутності в широкому сенсі, до формування її в розрізі прикладної основи в системі розробки фінансової політики економічного суб'єкта, адекватної сучасним умовам господарювання. Адже актуальність останньої визначається не тільки цілями і завданнями підприємства в різній перспективі його діяльності, але і широким колом ендогенних і екзогенних чинників, а поточні глобалізаційні процеси загострюють стохастичність ринкової кон'юнктури і посилюють прояви нестабільності рівня ділової активності як конкретного господарюючого суб'єкта, так і економіки загалом [1].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ

Світова наукова думка акумулювала значний науковий доробок з модернізаційних концепцій і спроб тлумачення сутності даного процесу. Класична парадигма модернізації описана К. Марксом, О. Контом, М. Вебером, Е. Дюргаймом; так звана "некласична" належить Х. Ортега-і-Гассету та М. Хевеши, а сучасна — пройшла три етапи формування з середини ХХ ст. і представлена у працях таких зарубіжних і вітчизняних вчених: Е. Бауман, С. Гантінгтон, Д. Ептер, П. Штомпка, Р. Мертон, А. Заєць, М. Томенко, Г. Яловий та ін. Наголошуючи на вагомості існуючих наукових праць, вважаємо за доцільне розгляд модернізаційних теорій з позиції екстраполяції їх на конкретне в процесі пізнання і перетворення категорії "фінансова політика підприємства".

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є формулювання концептуальних засад імплементації фінансової політики підприємства, виходячи із припущення про необхідність модернізаційних змін в їх адекватності поточним умовам господарювання і потребам конкретного підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНІХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Модернізація як концепт означає буквально "осучаснення", а в загальноприйнятому широкому розумінні — перехід від традиційного типу господарювання й організації суспільства до "модерного" [2], заснованого на науці, техніці, індустріалізації, демократії [3], де за двома першими закріплюється роль основних виробничих факторів, а відповідно, — основою генерації додаткової вартості стає інтелектуальний капітал, що опосередковує посилення потреби у "якісній" і своєчасній інноваційній діяльності економічних суб'єктів.

За П. Штомкою, термін міцно асоціюється з сукупністю прогресивних змін і є "синонімом сучасності" або "комплексом трансформацій" у будь-якій сфері діяльності суспільства: економічній; політичній; культурній тощо [4]. Одночасно існує думка, що "модернізація" означає спробу наздогнати розвинені економічні елементи або системи слабшими від них (обидва твердження належні різним типам модернізації в класичній парадигмі). Ретроспективний підхід до тлумачення даного явища наполягає на безперервно-циклічному характері цього процесу: "який, почавшись чи то революцією у Нідерландах 1580 р., чи то англійською революцією 1642 р., чи навіть французькою революцією 1789 р., досі ще не завершився" [5]. Вона охоплює всі сфери прояву соціуму: економіку, політику і культуру, а історичними її проявами можна справедливо вважати, зокрема, промислову революцію, встановлення конституційного

ладу і загального виборчого права, Реформацію, Пізнє Відродження і Просвітництво.

Класична парадигма модернізації описана К. Марксом, О. Контом, М. Вебером, Е. Дюргаймом та ін. асоціює даний процес з формуванням індустріального суспільства внаслідок тотальної трансформації виробничих відносин і факторів, методів і способів господарювання, по суті, всієї сукупності елементів соціо-економічної системи. Так, модернізація є синергією широкого спектру процесів: урбанізація; індустріалізація; демократизація; раціоналізація; "онаучнення"; спеціалізація і диференціація; освіта тощо і означає "осучаснення" суспільства, системи, її елементів. Як зазначено вище, класична концепція поділяє модернізацію на первинну (або органічну) — створення нових виробничих факторів і способів організації праці — "модернізацію першопрохідників" і вторинну (неорганічну) — "на вздогін лідерам" країнами третього світу з метою усунення технологічного лагу. Таким чином, первинна модернізація очевидно і міцно асоціюється з концептом інновацій. Особливістю вторинної модернізації, на наш погляд, може бути логічна "константна вторинність" і нижча ефективність не лише з точки зору своєчасності, а і з позиції збереження лідерами конкурентних переваг: так, переважна більшість нововведень і розробок свідомо та добровільно переданих/проданих менш розвиненим країнам завжди логічно залишатимуться "вторинними" для модернізаційних лідерів. Конкурентна свідомість не дозволить передачі первинних модернізацій до їх повного впровадження або заміни новітнішими, утворюючи циклічну "константну вторинність" для можливих наступних власників. Класична парадигма в поєднанні з ретроспективним підходом до осмислення сутності модернізації дозволяє екстраполювати її на сучасність, де модернізаційні цикли у своїй безперервній наступності співпадатимуть з послідовною зміною Світовою економікою техніко-технологічних укладів.

"Концепція модернізації" як сформульований термін потрапляє у науковий вжиток на початку ХХ ст. з формулюванням Х. Ортега-і-Гассетом "некласичної" теорії "широких мас", згідно якої, модернізацією опосередковані соціальні перетворення, внаслідок яких більшість країн Європи опинились в руках широких мас населення — більшовиків, нацистів тощо, що в результаті призвело до регресу і встановлення тоталітарних та авторитарних режимів [6]. Таким чином, на думку автора, супутні модернізації урбанізація, загальна освіта, демократизація тощо призводять до формування "масового" індивіда на ряду з масовим виробництвом знань, одягу, книжок, преси і одночасним деконструктом індивідуальності та моральних цінностей, по суті, стандартизації особистості, і призводять до перенесення самоствердження у політичну площину з уніфікованою ідеєю влади заради влади. Зрештою, заміна "масами" елітарних кіл призводить не лише до "тотального плебейства і несмаку у мистецтві", а і до "повного одержавлення життя".

З середини ХХ ст. радикальна зміна геополітичної мапи Світу призвела до переосмислення сутності модернізації і ролі у ній розвинених країн і нових, що з'явилися внаслідок II Світової війни і деколонізації європейських імперій. Сутність модернізації зводилась до висхідного переходу від традиційної до сучасної економіки, який урівнювався авторами концепту з розширеним відтворенням, а її об'єктом виступав соціально-економічний розвиток країн Азії, Африки та Латинської Америки [7]. Водночас Е. Бауман та С. Гантінгтон наголошували на тому, що науково-технічний прогрес не виключає деяких елементів традиційності у сучасному суспільстві, а саме авторитаризм здатен вирішити основний конфлікт модернізації, що полягає у складності мобілізації суспільства і швидкому перерозподілі ресурсів в умовах поступової трансформації соціо-еко-

номічних відносин [8], а концепції модернізації визначалися останнім як альтернатива комуністичним теоріям трансформації. До прикладу, "радянська модернізація" характеризувалась не відмовою від елементів традиційності, а, радше, їх підміною (формування образу позитивного героя — представника робочого класу з використанням медіа та кіноіндустрії, літератури, живопису, скульптури тощо. Радянський модерн створював нові традиції на заміну старих: цілий пласт соціальної і культурної спадщини, що, як не парадоксально, вважається сьогодні деякими представниками сучасного українського суспільства традиційним), або утруванням (акцентуванням уваги на деяких культурних особливостях і традиціях народів радянських республік і їх гіпертрофуванням з метою деконструкту національної свідомості і посилення уніфікованості радянського громадянства).

Кінець 80-х років ХХ ст. знаменує нові геополітичні зміни у Світі і теорії модернізації (на даному етапі вже пострадянських і посткомуністичних економік) повертають свою актуальність. Цей етап розвитку сучасних модернізаційних концепцій дістав назву "модернізація в обхід модерніті" (modernization without modernity), а головним напрямом стали концепції соціально-політичного та економічного розвитку, що формувалися на переконаннях можливості сталого розвитку, основаного на збереженні соціокультурних традицій без нав'язування, "чужих взірців і прикладів" [9].

Таким чином, синтез і сублімація сучасних концепцій модернізації змістовно розширюють класичні первинну і вторинну, класифікуючи типологічно:

— ендогенну — таку, що здійснюється автономно і джерелом модернізації є власне система, яка її ініціює. Така модернізація забезпечує позицію "першопрохідника" і є передумовою досягнення системою всієї сукупності переваг лідера інновацій;

— екзогенну — базується на імітації інновацій, наслідуюванні і запозиченні як методологічної бази імпортзаміщення технологій та інноваційного продукту;

— змішану — відбувається в результаті передачі передового досвіду і наступній їй самостійній реалізації отриманих інновацій. Така модернізація майбутньому може сприяти переходу до ендогенного типу внаслідок освоєння набутих технологій і розробки на їх основі нових модернізаційних елементів адекватних даній конкретній системі з врахуванням її особливостей і закономірностей розвитку.

Модернізація як концепт тісно асоціюється рядом дослідників з розвитком і прогресом. Дійсно, концепція прогресу визнається наріжним каменем і основною теоретичною передумовою Модерну [10]. Концепція прогресу епохи Модерну радикально відрізнялася від її античних (Ксенофонт, Лукрецій) і середньовічних (Аврелій Августин) версій, передусім, тим, що, за висловом Р. Козеллека, в цей історичний період поняття "прогрес" було "цілеспрямовано відкаліброване" з метою врахування нових видів досвіду і включало в себе "часовий концепт перспективи" з акцентуванням на "трансперсональний суб'єкт дії", проявляючи себе "знову і знову на рівні мови спілкування і так само на рівні політичного і наукової мови" [11; 12]. Вся сукупність теорій прогресу характеризується полемічною особливістю. Так, для О. Конта прогрес являв собою "наукову ідею", поступальний розвиток людства, "звільненого від пут релігії і старих феодальних традицій" і саме тому, на думку філософа він був неможливим в античну добу [13]. Водночас ідеї філософів доби Просвітництва сформували, по суті, "релігію прогресу" в межах ліберально-соціалістичної ідеології, що досягла свого піку в епоху англійської індустріальної революції. Так, за період свого існування трактування концепції прогресу знаходяться в триваючій діалектичній протиставності між ідеалізованим універсалістсько-інституційним агностичним уявленням про суспільний розвиток у переході від

трансцендентного до іманентного і квазі-релігійною вірою у всезагальний неминучий прогрес.

Універсальність категорії "прогрес" з точки зору відображення ним сукупності трансформаційних перетворень світу і суспільства ставляться під сумнів М. Блаугом: "Що є прогрес або зростання знання?". "Немає значення, чи був Джеймс Джойс краще за Джеффри Чосера або чи є Барток поліпшенням Бетховена; вони можуть бути витонченішими з технічної точки зору, однак з естетичної — вони не краще і не гірше, — вони просто різні" [14]. Так, на думку видатного економіста, прогрес як концепт стосується радше соціально-економічної сфери життєдіяльності суспільства і не охоплює всі його прояви в сукупності, а Т. Адорно ставить під сумнів реальність навіть соціального прогресу [15].

Сучасна наука розрізняє науково-технічний, суспільний та економічний прогрес, що охоплюють загальний поступ трьох складових: наукової, соціальної і матеріальної, і являють собою поступовий перехід до наступного щабля розвитку в аксіологічному аспекті, — тобто кожен наступний крок прогресу розуміється як "кращий" стан [10].

Модернізація і прогрес характеризують розвиток з різних функціональних аспектів розрізів: так перша описана нами вище як "творчо-перетворююча функція розвитку", а другий сутнісно характеризує процес з точки зору направленості. Категорія "розвиток" стосується в лише якісних змін системи або її елементів, трансформацій її внутрішньої структури, невідворотних у своїй сутності і поступальних у своєму характері. Універсальність "розвитку" як концепту доведена Г. Гегелем в рамках Систематичної теорії діалектики, а механізмом його реалізації і джерелом є боротьба і подолання протиставностей в їх суперечливій єдності. Розвиток являє собою універсальну властивість матерії, всезагальний принцип існування систем, що одночасно виступає основним засобом пізнання, способом пояснення їх виникнення і перетворення. Ідею про циклічність відтворення суспільства як процесу вперше сформульовано Ксенофонтом у рамках трактату "Ойкономії", однак характеру саме "розвитку" даний процес отримав саме завдяки діалектиці Г. Гегеля, що описував розвиток як поступовий повтор пройденого шляху на кожного разу вищому щаблі, відповідно надаючи економічній циклічності висхідної тенденційності, на протилежності Ксенофонтової характеристики затухаючості. Основою пізнання і перетворення системи в її розвитку виступає свідомість, невідокремлювана від людини, і в даному процесі ця свідомість зазнає, в свою чергу, логічного перетворення, що і є діалектичною основою циклічної поступальності цього явища.

Модернізація, з якісної позиції всеохоплюючого процесу, змінює поведінку індивідів, трансформуючи їх, формуючи новий тип особистості — особистості сучасної, на протилежності традиційній. На думку Е. Дюркгейма, в традиційному суспільстві людина не набуває властивостей особистості через відсутність характеристик індивідуальності та автономності, по суті, первісна спільнота являє собою механічну солідарність людей у їх сутнісній і функціональній тотожності, одноманітності їх способу життя, однорідній схематичності традицій і вірувань, уніфікованості мислення, а відповідно властивого певного ряду повторюваних одноманітних дій. У такому контексті модернізацію суспільних відносин він тлумачив як перехід до органічної спільності людей, яка ґрунтується на їх розбіжності, диференціації функцій і пов'язаних з нею діяльності та ціннісних орієнтацій. Внаслідок модернізації відбувається відхід від всеохопної недиференційованої приналежності індивіда до конкретного колективу, заміна безпосередніх стосунків опосередкованими, родинних — нормальними і статуйними, відносин особистої залежності функціональним розподілом праці тощо [16; 17].

Екстраполяція Гегелевого діалектичного тлумачення розвитку дозволяє можливість формування структурованого уявлення про модернізацію особистості в контексті модернізації як всезагального явища. Так, поштовхом другої є спроба переходу першої в стан іманентності і на основі отриманого знання і досвіду, перетворення системи з одночасною власною трансформацією. Таким чином відбувається перехід від "традиційної людини-неіндивіда" до сучасної особистості з формуванням свідомості, а реалізація свідомості в результаті модернізації особистості призводить до поступової модернізації навколишнього середовища і одночасно є причиною девелеперної циклічності даного процесу. В процесі модернізації засобів виробництва відбувається логічна модернізація свідомості — вона набуває властивостей цілеспрямованості, а відтак, перетворюється в свідомість управлінську і сприяє подальшій модернізації, а відповідно, є одночасно джерелом і механізмом розвитку.

Трансформована модерна управлінська свідомість опосередковує якісне перетворення політичного процесу, тобто модернізацію менеджменту, незалежно від мотивів і цілей компанії, відсутності чи наявності бажання/можливості відповідати вимогам сучасності (в широкому сенсі) з точки зору переходу до інноваційного типу розвитку. Модернізація управління, на наш погляд, найперше має відповідати "модерному" — сучасному стану господарюючого суб'єкта. І хоча загальні тенденції якісної трансформації продуктивних сил суспільства опосередковують осучаснення системи менеджменту в цілому, модернізація конкретної системи управління має відбуватися виходячи із поточних потреб відповідного підприємства, що не заперечує модернізацію менеджменту як явища всезагального, а радше, виступає конкретним в системі елементів. Так, управлінська модернізація є осучаснення системи менеджменту одночасно: загальним — з точки зору тенденційності поточного щабля економічного розвитку і конкретним — з точки зору "сучасних", вірніше, своєчасних управлінських рішень для даного господарюючого суб'єкта. В такому випадку, для набуття цією модернізацією властивостей розвитку, вона має одночасно задовольняти вимогам загального і конкретно, відповідно перебуваючи у діалектичному протиріччі і опосередковуючи характеристику поступальності даного процесу. Так, "суб'єктивна модернізація" з позиції потреб конкретного підприємства вимагає "модернізації об'єктивної", а друга в свою чергу дає можливість здійснення першої, а обидві у своїй, властивій їм природній протиставності, формують підґрунтя циклічної поступальності в розвитку системи менеджменту.

Модернізаційним мотивом не завжди виступає надміру часто описуване вітчизняними науковцями [18—20] "прагнення трансформацій і інноваційності", або ж закарбоване і, буквально, закарбоване вже у вітчизняну науку "сталого розвитку", в своїй більшості, осучаснення є вимогою відповідати кабалістичній "релігії прогресу" і безжалюстності розвитку в його еволюційному аспекті з позиції або виживання найсильнішого, або пристосування до нових умов життєдіяльності. Циклічна поступовість розвитку проявляється у логічній зміні його щаблів, кожен з яких є базою і передумовою наступного і водночас кожен перехід до наступного вимагає модернізації всієї сукупності продуктивних сил (в розрізі суспільного розвитку) або деяких елементів системи (з позиції циклічності господарюючого суб'єкта, галузі тощо). Така причинно-наслідкова взаємозалежність дістала найбільш якісного висвітлення в теорії Довгих хвиль М. Кондратьєва. Саме він обґрунтував логічний зв'язок модернізації з розвитком — кожна нисхідна хвиля виступає передумовою висхідної і завершується модернізацією, запропонувавши вважати технічну революцію "тяговою силою" циклу і в "Теорії

інноваційних пакетів" обґрунтував нерівномірність нововведень у просторі, обсязі і часі.

М. Кондратьєв [21] розглядав хвилі трьох порядків з позиції їх причинності і наслідковості, тобто вагомості і тривалості впливу на ринкову кон'юнктуру і вивів відповідні закономірності рівноваги. Так, рівновага першого порядку формується переважно попитом і пропозицією; другого — посиленням інвестиційної сили грошей в розрізі інвестування у інновації, модернізацію виробництва; третьої — докорінною структурною перебудовою, "рушійними" інноваціями, що радикально трансформують продуктивні сили суспільства. У книзі "Длинные волны конъюнктуры" вчений підкреслює, що хвилеподібний рух являє собою процес відхилення від стану рівноваги, до якої прагне економіка. Періодично ця рівновага порушується і виникає необхідність створення нового запасу "основних капітальних благ", які б відповідали виникаючому способу виробництва. Таке оновлення проходить не плавно, а поштовхами. Як уже зазначалось, вирішальну роль при цьому відіграють науково-технічні винаходи, відкриття, науково-технічні революції [22].

Звідси, дія універсального закону кон'юнктури М. Кондратьєва пояснює модернізаційний мотив: по суті, кожна криза вимагає пошуку шляхів її подолання, звичайні заснованих на структурній оптимізації; мінімізації витрат і підвищенні економічної ефективності (modernize to economise); створенні унікальних конкурентних переваг, зокрема, з метою отримання монопольного становища на ринку; створенні сировинних субститутів тощо, тобто саме криза є важелем інновацій.

Так, застій європейської металургійної промисловості фактично став формальним кінцем епохи Середньовіччя. Причиною металургійної кризи були одночасно потреби у відкачуванні води з копалень і амобільність гідравлічних установок, що стали причиною винайдення парової машини поршневого типу, яка в свою чергу призвела до революції (в буквальному сенсі) у промисловості. Одночасно створюючи і задовольняючи попит на продукцію вугільної промисловості і металургії, парова машина не лише сприяла зростанню економіки, а і заснуванню нових її галузей, зокрема — машинобудування.

Одним з найважливіших для промисловості, з рештою, і побуту в тому числі, винаходів зумовлених I Світовою війною є нержавіюча сталь. У 1912 році Е. Маєр і Б. Штраус з компанії "Krupp Iron Works" запатентували першу аустенітну нержавіючу сталь з вмістом хрому і нікелю. Паралельно британський металург Г. Брєалі здійснював дослідження різноманітних сплавів металів з метою вирішення проблеми пошкодження збройових стволів внаслідок високих температур, тертя і вологості.

II Світова війна "подарувала" Світу синтетичні тканини. 1935 року хімік компанії DuPont У. Карозерс вирішив непросту задачу синтезу полімеру з високою молекулярною масою, який отримав назву "поліамід 6,6". Однак у широкий комерційний вжиток речовина під новою назвою "нейлон" потрапить після завершення війни: матеріал став своєчасним вирішенням "шовкової кризи", пов'язаної з одночасними складністю виробництва даної тканини, радикально зростаючою потребою у ній (парашути того часу виготовлялась саме з шовку), і обмежених можливостей імпорту (через ряд об'єктивних факторів). Перші сучасні нейлонові парашути зійшли з конвеєра 1938 року і до сьогодні залишаються неперевершуваними з позиції якості, довговічності і вартості.

Ще один приклад — перший реактивний винищувач Р-80 Shooting Star в розпал війни у 1943 році. Невелика команда на заводі, що базується в Локхіді, в штаті Каліфорнія, отримала очевидно неможливе завдання спроектувати та побудувати реактивний літак протягом шести місяців. Водночас технологія була невідома, крес-

лень не було і єдиний двигун знаходився у Великобританії, і він не буде доступний для експериментів до кінця проекту. Кларенс Л. "Келлі" Джонсон, молодий інженер, призначений керувати цим проектом, спромігся досягнути мети за кілька тижнів до кінця декаду, винайнявши цирковий намет для роботи, оскільки для його команди не було місця в приміщенні фабрики [23].

Вплив Toyota на "бережливе мислення" як ще один приклад кризових інновацій. Toyota не завжди була великим автовиробником, якого ми знаємо сьогодні. У повоєнні роки нестача ресурсів перешкождала повільного і болісного відновлення Японії, по суті, фізична інфраструктура все ще була серйозно пошкоджена, а кваліфікована робоча сила була в дефіциті, що загострювалось особливим географічним положенням країни, якій доводилося імпортувати більшу частину своїх ключових промислових ресурсів. Заїкуватий місцевий автомобільний ринок був невеликим і фрагментованим, що не сприяло "марнотратному" стилю управління автомобільним заводом, пов'язаному з масовим виробництвом. Робота в цих умовах змусила експериментувати з радикально іншим підходом до виробництва з упором на скорочення відходів на кожному етапі. З цього невдалого початку (і довгого процесу навчання) народилася ідея "бережливого виробництва", яка згодом стала однією з найпотужніших технологічних інновацій 20 ст. [23].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Викладена нами вище класична парадигма модернізації обґрунтовує потребу використання (за можливості) підприємством первинного або ендогенного типу модернізації, що одночасно вирішує завдання менеджменту в розрізі посідання/збереження лідерських позицій, формування конкурентних переваг, скорочення витрат грошових ресурсів і часу, нівеляції часових і функціональних лагів системи. Також за неможливості/недоцільності (з різних причин) імплементації першого, раціональним є використання змішаного типу, що може дозволити перехід до ендогенного типу на його основі в майбутньому. Вибір екзогенного типу модернізації загрожує перетворенням модернізаційного процесу на "петлю вторинності" з інертним рухом навздогін лідерам інновацій внаслідок логічної їх переваги. Водночас незалежно від мотиву, складності системи або щабля її розвитку, на наш погляд, модернізація — завжди інтелектуальна трансформація системи або її елементів, що означає розвиток опосередкований широким спектром змін, що підтверджується влучним висловлюванням: "Модернізація — це творчо-перетворююча функція розвитку" [24].

Розуміння модернізаційного процесу з позиції конкретного дозволяє формулювання модернізаційного мотиву компанії, а відтак, виступає передумовою формування в майбутньому дієвої специфічної фінансової політики, адекватної її поточним потребам і умовам господарювання. Таким чином, формуючи підставу для подальших досліджень у розрізі імплементації фінансової політики підприємства на засадах її актуальної модернізації.

Література:

1. Kreidych I., Yereshko J., Tovmasian V. Types of the enterprise financial policy in the process of its implementation. EUREKA: Social and Humanities. 2020. (5), 9—16. <https://doi.org/10.21303/2504-5571.2020.001442>
2. Eisenstadt S. N. Tradition, change, and modernity. John Wiley & Sons. 1973. 151.
3. Лук'янець В.С., Соболев О.М. Філософський пост-модерн. К.: Абрис, 1998. 205—266.
4. Штомпка П. Социология социальных изменений. 1996. 170—171.

5. Михальченко М.І., Горєлов М.Є., Дергачов О.П. та ін. Політичні зміни в Україні в контексті трансформаційної і модернізаційної парадигм: порівняльний аналіз. Сучасна українська політика: Аналітичні доповіді Ін-ту політ. і етнонац. дослід. ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2008. 7—88.

6. Ortega X. (2020). Vosstanie mass. Litres.

7. Apter D. E. Some conceptual approaches to the study of modernization. 1968. No. JA66 A6.

8. Huntington S.P. Political order in changing societies. Yale University Press. 2006.

9. Підгорний К.Ю. Теорії модернізації: проблеми ефективної типологізації. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія "Питання політології", 2009. (861), 35—42.

10. Ален де Бенуа (2012) Коротка історія ідеї прогресу <https://firtka.if.ua/blog/view/korotka-istoria-idei-progresu-19804>

11. Гуторов В.А. О некоторых тенденциях интерпретации концепции прогресса в современной социальной теории. Вопросы философии, 2017. (12), 33.

12. Koselleck R., Presner T.S. The practice of conceptual history: Timing history, spacing concepts. Stanford University Press. 2002.

13. Eisen S. Herbert Spencer and the spectre of Comte, Journal of British studies, 1967. 7(1), 48—67. doi:10.1086/385544

14. Blaug M. Is there really progress in economics. Is there progress in economics, 2002. 21—41.

15. Кульчицький С.В. Історичний процес. Енциклопедія сучасної України: у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. — К., 2003—2019.

16. Дюркгейм Э., Гофман А.Б., Сапов В.В. (1996). О разделении общественного труда. Канон.

17. Wikipedia (2018) "Теорія модернізації" https://uk.wikipedia.org/wiki/Теорія_модернізації (Assesed on 1.11.2020).

18. Бабчук С. М. Визначення напрямків модернізації існуючих автоматизованих систем управління технологічними процесами, які розміщені у вибухонебезпечних зонах. Міжнародний науковотехнічний журнал "Вимірювальна та обчислювальна техніка в технологічних процесах. 2014. (2), С. 103—107.

19. Хомутенко А.В. Сутиність та передумови інституціональної модернізації управління державними фінансами України. Економіка та держава, 2018. 1. С. 91—96.

20. Гончарук Н.Т., Прудіус Л.В. Модернізація державної служби та управління людськими ресурсами в Україні. Аспекти публічного управління. 2018. 6. № 1—2. С. 42—51.

21. Кондратьев Н.Д., Опарин Д.И. Большие циклы конъюнктуры. Вопросы конъюнктуры. 1925. 1 (1). С. 28—79.

22. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник. К.: КНЕУ. 2003. 504, 13.

23. Bessant J. (2020) How Crisis-driven Innovations can help your organization <https://blog.hypeinnovation.com/how-crisis-driven-innovation-can-help-your-organization> (Assesed on 1.11.2020).

24. Михальченко Н.И. Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? К.: Институт социологии НАНУ. 2001. 440. с. 39.

References:

1. Kreidych, I. Yereshko, J. and Tovmasian, V. (2020), "Types of the enterprise financial policy in the process of its implementation", EUREKA: Social and Humanities, vol. (5), pp. 9—16. <https://doi.org/10.21303/2504-5571-2020.001442>

2. Eisenstadt, S. N. (1973), Tradition, change, and modernity, John Wiley & Sons, Hoboken, USA.

3. Luk'ianets', V.S. and Sobol', O.M. (1998), Filososf's'kyj postmodern [Philosophical postmodernism], Abrys, Kyiv, Ukraine.

4. Shtompka, P. (1996), Sociologija social'nyh izmenenij, [Sociology of social change], Aspekt Press, Moscow, Russia.

5. Mykhal'chenko, M.I. Horielov, M.Ye. and Derhachov, O.P. (2008), "Political changes in Ukraine in the context of transformation and modernization paradigms: a comparative analysis", Suchasna ukrains'ka polityka: Analitichni dopovidi In-tu politych. i etnonats. doslid. im. IF Kurasa NAN Ukrainy, pp. 7—88.

6. Ortega, H. (2020), Vosstanie mass [Rise of the masses], Litres, Moscow, Russia.

7. Apter, D.E. (1968), Some conceptual approaches to the study of modernization, Prentice-Hall, New Jersey, USA.

8. Huntington, S.P. (2006), Political order in changing societies, Yale University Press, New Haven, USA.

9. Pidhornyj, K.Yu. (2009), "Theories of modernization: problems of effective typology", Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni VN Karazina. Seriiia "Pytannia politolohii", vol. (861), pp. 35—42.

10. de Benua, A. (2012), "A brief history of the idea of progress", <https://firtka.if.ua/blog/view/korotka-istoria-idei-progresu-19804> (Assesed on 1.11.2020).

11. Gutorov, V.A. (2017), "About some trends in the interpretation of the concept of progress in modern social theory", Voprosy filosofii, vol. (12), pp. 33.

12. Koselleck, R. and Presner, T.S. (2002), The practice of conceptual history: Timing history, spacing concepts, Stanford University Press, Redwood City, USA.

13. Eisen, S. (1967), "Herbert Spencer and the spectre of Comte", Journal of British studies, vol. 7(1), pp. 48—67. doi:10.1086/385544

14. Blaug, M. (2002), "Is there really progress in economics.", Is there progress in economics, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, pp. 21—41.

15. E Kul'chyts'kyj S.V. (2003—2019) "", Available at: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=12796 (Assesed on 1.11.2020).

16. Djurkgejm, Je. Gofman, A.B. and Sapov, V.V. (1996), O razdelenii obshhestvennogo truda [On the division of social labor], Kanon, Moscow, Russia.

17. Wikipedia (2020), "Theory of modernization", https://uk.wikipedia.org/wiki/Теорія_модернізації (Assesed on 1.11.2020).

18. Babchuk, S.M. (2014), "Determining the directions of modernization of existing automated process control systems, which are located in hazardous areas", Mizhnarodnyj naukovotekhnichnyj zhurnal "Vymiriuval'na ta obchysliuval'na tekhnika v tekhnolohichnykh protsesakh, vol. (2), pp. 103—107.

19. Khomutenko, A.V. (2018), "The essence and prerequisites for institutional modernization of public finance management in Ukraine", Ekonomika ta derzhava, vol. (1), pp. 91—96.

20. Honcharuk, N.T. and Prudyus, L.V. (2018), "Modernization of civil service and human resources management in Ukraine", Aspekty publichnoho upravlinnia, vol. 6, no. 1—2, pp. 42—51.

21. Kondrat'ev, N.D. and Oparin, D.I. (1925), "Big cycles of business", Voprosy kon#junktury, vol. 1 (1), pp. 28—79.

22. Krasnokuts'ka, N.V. (2003), Innovatsijnyj menedzhment [Innovation management], KNEU, Kyiv, Ukraine.

23. Bessant, J. (2020), "How Crisis-driven Innovations can help your organization", <https://blog.hypeinnovation.com/how-crisis-driven-innovation-can-help-your-organization> (Assesed on 1.11.2020).

24. Mihal'chenko, N.I. (2001), Ukrainское obshhestvo: transformacija, modernizacija ili limitrof Evropy? [Ukrainian society: transformation, modernization or Europe's limitrophe?], Institut sociologii NANU, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2020 р.